

טבת

נהנה מן הגוף. דערפאר וואס אין דעם חודש זיינען גרויסע קעלטן — בלשון רש"י: מפני הצניח — איז דא די הנאת הגוף „מן הגוף“.

יעדער ענין אין גשמיות ווערט נשתלשל פון רוחניות, איז בענינו: די קרירות פון חודש טבת בגשמיות, נעמט זיך דערפון וואס אין דעם זמן איז דער „שמש הוי“ — „כי שמש ומגן ה' אלקים“ — ניט מאיר אזוי בגילוי אין וועלט, אלקות איז מכוסה מער אין דעם העלם והסתר פון לבושי הטבע

— וכידוע, אז דער תוקף זריחת השמש אין חדשי הקיץ איז (אויך) א סימן אויף דעם תוקף אור ו„חום“ דקדושה פון „שמש הוי“ וואס ווערט דעמאלט נמשך בעולם, און דערפאר איז אין די חדשים גרינגער צוצוקומען צו עבודת ה' ווי אין די ווינטערדיקע חדשים —

און דוקא מהאי טעמא איז דא אן עילוי אין דער עבודה פון חודש טבת לגבי דער עבודה פון אנדערע חדשים;

- (5) כ"ה בע"ז ובכל הכ"י (דהש"ס) — דק"ס למגילה שם. וכ"ה בפרשי מגילה ומגיא שם. ובדפוסי ש"ס שלפנינו: שנהנה גוף. וי"ל הנפקמ מהו עיקר החידוש (שכן — קודם): גוף (ולא הנשמה), הגאה (ולא הפכה). ואכ"מ.
- (6) מגילה שם. ועד"ז במגיא שם.
- (7) תהלים פד, יב.
- (8) סדיה ביום השמעי' תרל"ב, תרע"ז (הא'). לקריש ח"א ע' 4 (ולעזיר מסדיה להבין ענין שמחית תשי' באורא קצת). וראה גם סדיה למען ידעו תרע"ח. סדיה השית ע' 28 ובהגמטן שם. לקריש ח"ב ע' 547. ח"ח ע' 310 ואילך.
- (9) כ"ה ביום השמעי' תרל"ב, מציון ללקיט ד"ה שחורה אני שופתני השמש הוא בחי יחירי כר.
- (10) כעלוי דעבודת התשובה (שהיא מצד

א. ראש חודש טבת איז אלעמאל פון די ימי חנוכה. וע"פ הידוע: אז ראש חודש איז כולל אלע טעג פון חודש (וואס דערפאר ווערט ער אנגערופן „ראש“ — ווי „ראש“ כפשוטו, וואס איז כולל אלע איברי הגוף), איז פארשטאנ' דיק, אז אלע טעג פון חודש טבת (וואס זיינען כולל אין ר"ח טבת) האבן א שייכות צו ימי חנוכה.

אויך — עס זיינען דא אין חודש טבת צוויי ימים מיוחדים: דער צום פון עשרה בטבת און דער יום ההילולא פון דעם אלטן רבי'ן (כ"ד טבת); און וויבאלד אז דאס זיינען ימים קבועים אין דעם חודש איז מסתבר לומר אז עס איז דא א שייכות צווישן די טעג און דעם תוכן כללי פון דעם חודש (כמדובר כמ"פ).

ב. וועגן חודש טבת זאגן חז"ל — אויפן פסוקי, ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש.. בחודש העשירי הוא חודש טבת — אז דאס איז „ירח“ שהגוף

- (1) לקיט ר"ה נח, סע"א. עטרת ראש שער ר"ה ספ"ב. ומרמו גם כמשנה (ריש מס' ר"ה) באחד בניסן ר"ה למלכים וזרנגלים — שרגל שבו הוא באמצע החודש (ראה גמרא שם ד, א) — ראה לקריש ח"ז ע' 409 הערה 4.
- (2) ראה גם לעיל ע' 183, וש"נ.
- (3) מגילה יג, א. הובא בפרשי מגיא עה"פ. ביאור מחזיל זה ע"ד הקבלה — ראה בארוכה לקיט לירי' אגרות ע' רמט ואילך. ועפ"י מבאר שם השייכות להילולא דאדא'ו לחודש טבת דוקא (ושם, שההילולא שלו הוא כענין. ותלקח אסתר אל המלך גר בחודש העשירי גר'), ע"ש באורך. וראה לקמן הערה 16, 34.
- (3*) מגיא ב, טז.
- (4) צ"ע וחיפוש במפרשים טעם השינוי מלשון הכתוב כאן „חודש“. ובפרט עפ"י שכתובה כתבים חודש (משא"כ בנט) ע"ש כי יקח איש אשה חדשה (לבוש לאהע"ז ססי ט"ב. סכ"ז סיג).

מתעסק זיין אין עניני הנשמה באופן אז ער זאל דערהערן גילוי אור הנשמה;

[און כאטש אז צוליב דער עבודה מוז מען באווארענען אז דער גוף זאל נישט זיין אין אן אופן פון חומריות וגסות — וואָרם די נשמה איז דאך אָנגעטאָן אין גוף, ווערט זי נתגלה אין און דורך דעם גוף, ובמילא מוז דער גוף זיין אַ כלי וואָס איז מתאים צום אור הנשמה —

איז דאָס נאָר אַ הכנה צו דעם איד'נס (עיקר) עבודה, ער נעמט אַראָפּ דעם צודעק וואָס איז מעלים ומסתיר אויף אור הנשמה, כדי ער זאל קענען דער-נאָך זיין אַז „עובד ה' בנשמתו“¹⁴].

משא"כ בחדשי החורף, ווען דער „שמש ה'“ לייכט נישט אַזויפיל און ס'איז אַ זמן פון קרירות, דעמאָלט איז (עיקר) עבודת האדם — עבודת הגוף¹⁵, צו האָרעווען אין דער עבודה פון בירור וזיכור הגוף.

און אין די חדשי החורף גופא איז דאָ אַ חילוק צווישן חודש טבת און די אַנ-דערע חדשים: אין די אַנדערע חדשים איז נאָך פאַראַן אַ געוויסער „חום“ בעולם און דאָס מיינט, אַז דער זיכור פון („קרירות“ ה) גוף קומט (אויך) מצד דעם גילוי אור („חום“) הנשמה;

משא"כ אין חודש טבת, וואָס דאָן איז תכלית הקור בעולם¹⁶ — ווייזט דאָס אויף אַזאָ מצב פון העלם והסתור הגוף וואָס גיט נישט קיין אָרט צום גילוי אור הנשמה, און דאָן באַשטייט די עבודה פון בירור וזיכור הגוף (נישט דורך גילוי אור

און דאָס זיינען חז"ל מרמז אין דעם מאמר „ירח שהגוף נהנה מן הגוף“, וואָס איז ואשה זיינען אַ משל אויף הקב"ה און כנסת ישראל¹⁷ — אַז די עבודה פון אידן אין דעם חודש ווען עס איז דאָ „צינה“ בעולם איז גורם הנאה למעלה¹⁸.

ג. יעדער ענין אין תורה איז בדיוק. איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויך דער דיוק הלשון „שהגוף נהנה מן הגוף“, איז מתאים צום פירוש הפנימי הנ"ל, אַז דאָס מיינט הנאת הקב"ה פון דער עבודה פון אידן — ווייל דאָס וואָס למעלה איז דאָ הנאה פון דער עבודה אין חודש טבת איז דאָס בעיקר פון דעם גוף פון אַ אידן, און די הנאה איז אין דער דרגא פון אלקות וואָס ווערט, כביכול, אָנגערופן „גוף“.

די הסברה אין דעם: יעדער ענין וואָס טוט זיך אָפּ אין „עולם גדול“ איז עס פאַרבונדן מיט עבודת האדם — דער „עולם קטן“¹⁹.

די חדשי הקיץ, ווען דער „שמש ה'“ איז מאיר בגילוי אין וועלט, איז דער זמן (בעיקר) פון עבודת הנשמה; אין דעם זמן איז דער גוף נישט אַזויפיל מעלים ומסתיר אויפן אור הנשמה, און דער-פאַר קען (ובמילא — דאָרף) אַ איד זיך

הירחוק) לגבי עבודת הצדיקים (ראה ד"ה להבין ענין שמחת שם).

(11) וכל שיר השירים מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי רז"ל. ולהעיר שגם אחשוורוש ואסתר (שעליהם מדובר במרזל זה) קאי על הקב"ה (ד"ה בלילה ההוא השית ספיד, וש"נ. וכ"ה במחזיר יין למג"א (להרמ"א) י, א) וכנסי' (תרי"א צג, ד, צד, רש ע"ד).

(12) ע"פ המבואר בפנים יש לומר, שזהו טעם הפנימי מה שרש"י (מגילה ומג"א שם) מפרש הענין דגוף נהנה מן הגוף למעליותא — „שהיז מתכווין מן השמים לחבבה על בעלה“ (ולא כפי המהרש"א בחדא"ג שם).

(13) נתחומא פקודי ג. תקיז חסיט (ק, ב). ועוד.

14) ע"ד ההפך בין עובדי ה' בנשמתם ועובדי ה' בגופם — ראה בארוכה המשך תריס"ו ע' קנז ואילך. סה"מ תשי"ז ע' 210 ואילך. וראה ד"ה כי תצא עדרי' (בהמשך תערי"ב).

15) ראה רש"י נח ח, כב.

ה. ווי קען מען מהפך זיין דעם גוף — אז ער זאל ארויסגיין פון זיין גסות וחומריות און ווערן א גוף קדוש בגילוי, און ניט מצד אור הנשמה, נאר מצד דער „גופניות“ וואס אין אים?

איז דער ביאור אין דעם, אז אדרבה — דוקא דער גוף האט א שייכות צו עצמות¹⁷. די נשמה איז במהותה שייך בעיקר צו בחי' אור וגילוי, און דערפאר איז אויך איר התקשרות כאלקות דורך „גילוי אור“; משאכ אין גוף הגשמי פון א אידן איז דא בחירת העצמות, און דערפאר איז דער פארבונד פון גשמיים הגוף מיט אלקות טיפער ווי דער פארבונד וואס ווערט דורך אור הנשמה, ווייל דוקא אין גשם הגוף איז דא כביכול דער כח העצמות וואס איז העכער פון נשמה¹⁸;

נאר דער כח העצמות שבגוף ווערט נתגלה דוקא אין א זמן פון העלם והסתר, ווען ס'איז ניט מאיר' דער גילוי אור הנשמה — דאס רופט ארויס דעם כח העצמות וואס איז ניט מוגדר ח"ו אין גדר הגילוי.

און דאס איז דער פירוש הפנימי אין „גוף נהנה מן הגוף“¹⁹: „גוף“ איז תוכנו כתוכן לשון „עצמות“ (ווי דער לשון „גופי הלכות“, „גופא דמלכא“ וכיו"ב)

הנשמה, נאר) מן הגוף, מצד דעם גוף אליין¹⁶.

ד. כ"ק מו"ח אדמו"ר האט דערציילט (בשם הצי"צ) א סיפור פון בעש"ט: דער בעש"ט האט זייער ליב געהאט ליכטיקייט. איינמאל (אין א ווינטערדיקער נאכט), האבן די תלמידי הבעש"ט ניט געהאט גענוג ליכט אויף צו באלייכטן די שוהל. האט דער בעש"ט געזאגט אז מען זאל נעמען פון דאך די אייז-ליכטלעך און זיי אנצינדן. האבן די תלמידים אזוי געטאן און זיי האבן געברענט. האט דער צ"צ אויף דעם געזאגט: בא חסידי ותלמידי מורנו הבעש"ט האבן אייז-ליכטלעך געברענט און געליכטן.

דער בעש"ט האט באוויזן ווי די אייז-ליכטלעך אליין — וואס זיי זיינען דער סאמע היפך פון אור וחמימות — ווערן נהפך צו אור וחום; דאס הייסט אז זייער ברענען איז ניט געווען באופן אז זיי זיינען געווארן אויס מציאות פון אייז, נאר דער אייז גופא (פארבלייבנדיק במציאותו וצירורו) איז געווארן א דבר המאיר.

און עד"ז בעניננו: מען דארף די קרירות וחושך הגוף מהפך זיין לקדושה — ניט (נאר) אז ער ווערט נזדכך פון זיין חומריות דורך אור הנשמה, נאר מצד דעם גוף עצמו.

¹⁷ ראה כ"ז ספר השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.

¹⁸ שלכן תכלית השכר יהי לנשמות בגופים דוקא (כדעת הרמב"ם כו', כהכרעת אדה"י לקרי' צו טו, ג. סהמ"צ מצי' מצות ציצית פ"א. ובכ"מ), ועד שהנשמה נידונה מן הגוף (ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך).

¹⁹ עד"ד המבואר שמסנ"פ הוא בעקב יותר מבראש (ד"ה אין הקב"ה בא כטרוניא תרפ"ה בסה"מ תרפ"ה ע' רנו ואילך. סה"מ אידיש ע' 5 ואילך). ועוד.

¹⁹ ראה גם לקו"ש ח"א ע' 326-7.

¹⁶ עד"ד המבואר (המשך תער"ב ח"ג ע' אש"ט ואילך) ב' אופנים באתהפכת חשוכא לנהורא: ע"י האור או החושך מצד עצמו, ע"ש באורך.

וראה לקוטי לוי"צ שם (ע' רנב) שהענין דגוף נהנה מן הגוף הו"ע המתכת הגבורות בשרשן — והרי הו"ע אתהפכת דחושך מצד עצמו, כמבואר בהמשך שם (ע' אשכנא ואילך). וראה לקמן בפנים סעיף ה.

¹⁷ ספר השיחות קצ"ה ש"ת ע' 174.

ביז אז „החושך יכסה ארץ“²⁴ — און דאן איז די עבודה פון „והוי' יגי' חשכי“.

[ווייל אז דאס איז אויך דעם טעם פנימי וואס נרות חנוכה „אינן בטליו לעולם“ און „נוהגת אף לאחר חורבן בגלותינו“²⁵, ניט ווי נרות המקדש וואס „כשאין ביהמ"ק קיים . . אף הנרות (מקדש) בטלות“²⁶ — כאטש אז נרות חנוכה זיינען דאך א זכר צום נס וואס איז געשען מיט נרות מקדש —

ווייל נרות²⁶ מקדש זיינען המשכת האור (השייך אל — און) אין סדר השתלשלות, אור בכלי. און דעריבער, בשעת אז וועלט איז אין א מצב פון גלות והעלם והסתר, דאן איז „הנרות (מקדש) בטלות“; משא"כ נרות חנוכה, וואס זיי ברענגען דעם אור עצמי שלמעלה מהשתלשלות, דעריבער איז אין דעם ניט שייך קיין שינויים. זיי זיינען „מאיר“ אויך אין א מצב פון תכלית ההעלם וההסתר, און זיי זיינען מהפך דעם חושך גופא לאור].

דערמיט איז מובן די שייכות פון טבת צו דעם צום העשירי — עשרה בטבת — ווארום דאס איז דער צום אויף התחלת (ושרש²⁷) כל ענין הגלות²⁸ [בדוגמא ווי די קרירות פון חודש טבת],

— די „הנאה“ פון עצמות אלקות איז [בעיקר ניט פון (אראפנעמען) דעם העלם הגוף כדי עס זאל זיין] גילוי אור הנשמה, נאר] — „מן הגוף“²⁹, אז דער גוף עצמו (און מצד עצמו) ווערט נהפך לקדושה. און דאס ווערט אויפגעטאן דוקא „מפני הצנייה“ — אין א זמן פון העלם והסתר, כנ"ל.

ו. און דאס איז אויך די שייכות פון חודש טבת צו ימי החנוכה:

די נרות חנוכה איז ענינם צו אויפטאן אז „והוי' יגי' חשכי“³¹ — צו באלייכטן דעם חושך, ביז אויך דעם חושך וואס איז דא אין רשות הרבים מבחוץ, ביז אז „יגי' חשכי“ — דער חושך אליין איז „מגי“ ומאיר; און דער כח אויף דעם איז פון „והוי“ (בתוספת וא"ו), וואס ווייזט אויף בחי' אלקות שלמעלה מהשתלשלות (הוי' דלעילא).

און דאס איז בדוגמא צום ענין פון „גוף נהנה מן הגוף“, אז מצד עצמות („גוף“) פון אלקות ווערט אויך דער חושך הגוף עצמו נהפך לקדושה.

ז. בכללות איז דאס דער חילוק פון דער עבודה בזמן הבית און די עבודה אין זמן הגלות: בזמן הבית איז געווען גילוי אלקות אין וועלט, עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש³² וכו'; משא"כ אין זמן הגלות איז „אותותינו לא ראינו וגו'“³³, אלקות איז בהעלם והסתר,

(24) ישע' ס, ב.

(25) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

(26) ראה תרי"א לד, א ואילך. לקריש ח"ג ע' 811 ואילך.

(27) להעיר דדוקא בצום זה נאמר בעצם היום הזה (יחזקאל כד, ב) — כמו ביוהכ"פ — עינינו של יום. ובאברהם (הובא בב"י לטא"ח סתק"ג) דאס (כשמקדשים ע"פ הראי") חל בשבת מתענין (ראה שו"ת שו"מ מהד"ק ח"ג סקע"ט. לקמן ס"ע 420 ואילך ובהערה 178. לקריש ח"ב ע' 354 ובהערה 29. ועוד).

(28) להעיר גם דפרשיות התורה שקורין בחודש טבת הן ע"ד הירידה למצרים וגלות מצרים.

(20) ולהעיר ד.נחמאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים . . עוה"ז הגשמי והחומרי ממש" (תניא פליז) — וידוע דהענין דנחמאווה כ"ר הוא בעצמותו ית' (המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך. ע' תמה ואילך. ועוד).

(21) ראה בארוכה ד"ה כי אתה נרי בתר"א, שער אור ואוה"ת דרושי חנוכה. ועוד.

(22) אבות פ"ה מ"ה.

(23) תהלים עד, ט.

און דאָס איז די שייכות פון דעם יום
ההילולא פון אלטן רבי'ן — ווען „כל
מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל
ימי חייו“³³ שטייען בתכלית השלימות
— צו חודש טבת: דורך „מעשיו
ותורתו ועבודתו“ פון אלטן רבי'ן האָט
זיך אויפגעטאָן, אַז „מפני הצניה“ — פון
דעם מוח הקר הבלתי מתרגש גופא —
זאָל אַרױסקומען דעם „גוף נהנה“³⁵, די
הנאה וחמימות דקדושה.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ה)

ווי בפשטות, אַז דער מצור אויף
ירושלים (וואָס האָט זיך אָנגעהויבן
בעשרה בטבת) האָט דערפירט צו אַלע
שפעטערדיקע עניני חורבן; און דער
ענין הצום איז, די עבודת התשובה³⁶
אויפן חורבן וגלות ביז אַז דאָס איז
מהפך דעם צום עצמו „לששון ולשמחה
למועד טוב“³⁷.

ח. דער ענין הקרירות איז אויך דאָ
אין כחות הנפש. און דאָס איז דער שכל
אנושי, כפתגם הידוע³⁸: „עס איז ניטאָ
אַזאָ קאַלטע זאַך ווי שכל הטבעי און
שכל אנושי“.

דער אויפטו פון גילוי תורת חסידות
חבי' דורך דעם אַלטן רבי'ן, מייסד
חסידות חב"ד³⁹, איז, וואָס ער האָט
אַראָפּגעטראָגן עניני אמונה און שכל
אלקי אין לבושי ההשגה, ביז אַז אויך
שכל אנושי קען האָבן אַ פאַרשטאַנד אין
אלקות — „און“⁴⁰ ווען דער שכל הטבעי
פאַרשטעהט אַ השגה אלקית. . איז דאָס
דער אמת'ער תחית המתים“.

(33) לשון אדה"ו באגה"ק ביאור לסי' ו'ך. וראה
שם סי' כח. סידור דף דש, סעי' ואל"ך.

(34) ראה לקוטי לוי"צ שם (ע' רנד) השייכות
דהילולא דאדה"ו לחודש טבת מצד הענין דהמתקת
הגבורות (ראה לעיל הערה 16, שזה שייך להגיל
בפנים בפ"י, גוף נהנה מן הגוף (הגשמי)).

ולהעיר דאגה"ק סי' כ — המבארת מעלת
הגשמיות שבה דוקא יש כח העצמות דמציאותו
מעצמותו כ"י — כתבה אדמו"ר הזקן, בימים שלפני
הסתלקותו בכפר פיענא' (דרמ"צ קע, א). וראה
בארוכה לקריש חט"ו שיחה לכ"ד טבת.

(35) ע"פ הידוע (ד"ה פדה בשלום תרפ"ה —
בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורשיב ניצ — י"ט כסלו
עטר"ת) שבוה שאדה"ו הליש חסידות כלבושי
השגה נמשך עצם פנימיות התורה, ועיי' נשלמת
הכוונה העצמית שהענינים שלמטה יהיו כלים
לאלקות — מובנת השייכות גם לגוף נהנה מן
הגוף דוקא. וראה קונטרס ענינה של תורת
החסידות סעיף יח. סריס כ. לעיל ע' 287 ואל"ך.

(29) ראה רמב"ם ה' תעניות פ"א ה"ב. שם
רפ"ה.

(30) ראה בכ"ז לקמן שם, וש"נ.
(31) היום יום ע' סא. קונטרס תורת החסידות
רפ"ד.

(32) לשון כ"ק מריח אדמו"ר „המתים ח"ד ע' נא
[קצא]. סי' השיחות תשי"ג ע' 188, ובכ"מ).

ויגש

ווי קומט עס, אז נאך דעם אלעמען זאל
ער ערשט פרעגן „העוד אבי חי“?

אויך דארף מען פארשטיין: מ'געפינט
ניט אז יוסף זאל ווארטן אויף אן ענט-
פער, פון זיינע ברידער אויף דער שאלה
„העוד אבי חי“, באַלד ווי ער האָט גע-
זען אז „ולא יכלו אחיו לענות אותו כי
נבהלו מפניו“, האָט ער ווייטער גע-
רעדט צו זיי — „ויאמר גו' גשו נא אלי
. . . ויאמר אני יוסף וגו'“, און זיי דער-
ציילט ווי אזוי ער איז געוואָרן דער
מושל בכל ארץ מצרים, און מסיים
געווען „מהרו ועלו אל אבי גו'“ און
ברענגען אים קיין מצרים.⁶

מזו מען זאָגן אז יוסף האָט זיכער גע-
וואוסט אז זיין פאָטער לעבט און אין די
ווערטער „העוד אבי חי“ ליגט אן אַנדער
מיינונג.

ב. דער אברבנאל' לערנט, אז יוסף
האָט דאָס געפרעגט (ניט צו מאַכן זיכער
אז יעקב לעבט נאָך, נאָר) „כדי להכנס
עמהם בדברים“ וויסנדיק אז די ברידער

א. מ'האָט שוין גערעדט פיל מאל,
אז רש"י בפירושו על התורה באוואָרנט
יעדע שאלה וקשיא וואָס מ'קען פרעגן
אין לימוד פשוטו של מקרא! און אין די
ערטער וואו מ'געפינט ניט אז רש"י זאל
מבאר זיין אן ענין המוקשה אין פסוק,
איז עס אַ באַווייז אז ער האָט דאָס שוין
באוואָרנט אין אַ פריערדיקן פירוש
(אָדער, אז דאָס איז מלכתחילה קיין
קשיא ניט אין לימוד ע"ד הפשט).

לפ"ז דארף מען פארשטיין בפרשתנו,
אין דעם סיפור ווי יוסף האָט זיך גע-
לאָזט דערקענען צו זיינע ברידער, ווען
דער פסוק דערציילט אז יוסף האָט צו
זיי געזאָגט „אני יוסף העוד אבי חי“⁷ —
שטעלט זיך גלייך די תמי' (ווי כמה
מפרשי התורה פרעגן טאָקע):

דער חוכן הפרשה ביז אָהער, איז דאָך
וועגן די רייד פון יהודה צו יוסף'ן ווי
יעקב האָט ניט געוואָלט שיקן בנימין'ען
קיין מצרים (מצד החשש פון „ועזב את
אביו ומת“), און — ווי יהודה האָט
מורא אז אויב יוסף וועט פאָרהאַלטן
בנימין'ען וועט עס יעקב ניט אויס-
האַלטן, „והי' כראותו כי אין הנער
ומת“, און די אַלע רייד האָט יוסף דער-
הערט, זיי האָבן דערנומען יוסף'ן ביז
„ולא יכול יוסף להתאפק וגו'“⁸ — היינט

(6) ואין לומר שענו אלא שלא פירש הכתוב
מענתם (ע"ד שלא פירש הכתוב במקומו שאלת יוסף
„העוד אביכם חי היש לכם אח“ (מקץ מג, ז) „היש
לכם אב או אח“ (פרשתנו מד, יט) — כי מפורש
„ולא יכלו אחיו לענות“.

(7) מה, ד ואילך.

(8) ולכן דוחק לפרש (כפי הרלב"ג, כלי יקר
עה"פ. ועד"ז בפני דוד להתייזא) שחשש יוסף
שאמרו זה רק כדי להשיג המבוקש, החזרת בנימין
(ע"ד מ"ש רש"י לעיל (מד, כ); ואחיו מת, מפני
היראה הי' מוציא דבר שקר כו' — והרי יוסף ידע
שזה שקר). ועיקר: הרי כבר שאל אותם. השלום
אביכם גו' העודנו חי' וענו לו. „שלום גו' עודנו חי“
(מקץ מג, כזכח), ואז לא הי' להם שום טעם לשקר.
(9) ועד"ז הוא בטור הארוך כאן (בתי הג').

(1) כי במקומות שאין (לרש"י) ביאור ע"ד הפשט
— אף שישנו ביאור ע"ד הדרש — כותב, לא
ידעתי וכיכירב (נשמך בלוק"ש ח"ה ע' 1 הערה 2
ובשוה"ג שם).

(2) מה, א ואילך.

(3) שם, ג.

(4) מד, כב.

(5) שם, לא.